

NORSK OLJEMUSEUM

ÅRBOK 2012

MED ÅRSMELDING

Redaksjonen:

Finn E. Krogh
Trude Meland
Geir Mossige Johannesen
Gunleiv Hadland
Kristin Øye Gjerde
Finn Harald Sandberg

Konfliktfylte oppstartsår

Av Trude Meland

*Nortrym ankommer
Statfjord-feltet.
Foto: Odd Noreger/
NOM*

En intens streikebølge preget de første årene på Statfjord. To store streiker høsten 1978 – røykestreiken og latinerstreiken – dominerte nyhetsbildet, men også andre grupper hevdet sin rett gjennom å komme med streikevarsler, gjennomføre streiker eller politiske demonstrasjoner. Konfliktene hadde bakgrunn i både arbeidsmiljøkrav, lønnskamp og organisasjonskamp fagforeningene imellom.

Mange av aksjonene i 1978 og 1979 var preget av den samtidige innføringen av Arbeidsmiljøloven i 1977 – en ambisiøs lov som skapte store forventninger om endringer blant de ansatte og samtidig stilte store krav til de tillitsvalgte.

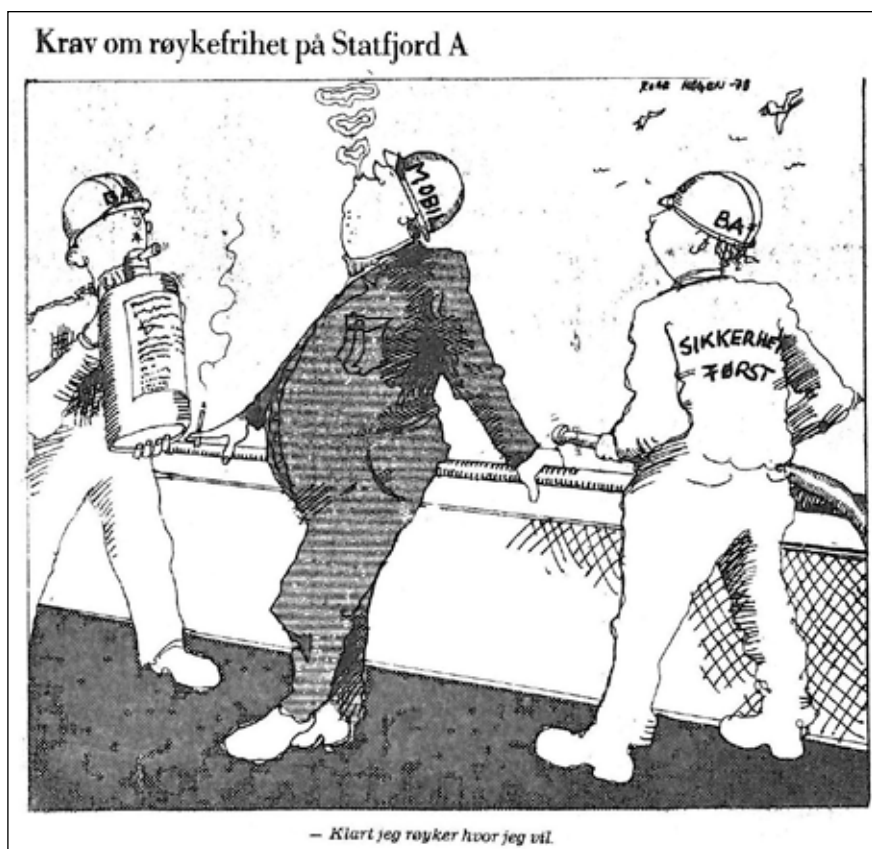
Statfjord-feltet var også preget av mange nye fagforeninger med liten erfaring med tillitsmannsarbeid offshore. I 1976 ble Statfjordansattes forening – en husforening for Mobilansatte offshore – dannet, og like etter kom to nye forbund til: Norsk Olje og Gassmedarbeiderforbund (NOGMF, senere NOEMFO) som senere ble tilsluttet YS (Yrkesorganisasjonenes sentralforbund) og Norsk Olje og Petrokjemi Forbund (NOPEF) som samlet medlemmer fra forskjellige LO-forbund.

Disse organisasjonene konkurrerte om medlemmer blant kontraktørpersonell på Statfjord A. Også andre LO-forbund var representert med Norsk Jern og Metallarbeider Forbund som det største. I tillegg hadde Brown & Root-ansatte egen husforening kalt Offshore Employee Organization (OEO). De nyetablerte fagforeningene rivaliserte og hadde behov for å markere seg ovenfor egne medlemmer, for potensielle medlemmer og for motparter.¹

To streiker dominerte nyhetsbildet i 1978 – den ene en streik om arbeidsmiljø og medbestemmelse, den andre om behandling av fremmedarbeidere, det vi i da ville kalt sosial dumping. Begge konfliktene hadde utgangspunkt i den nye loven om arbeidsvern og arbeidsmiljø.

Dårlige arbeidsforhold eller røykestreik?

Den første av de store streikene utspant seg i august 1978. Den ble kjent som «røykestreiken», men var i bunn en konflikt om arbeidsmiljø og medbestemmelse. Over lengre tid hadde det spredd seg en misnøye blant de norske arbeiderne på Statfjord. Dårlige arbeids- og sanitærforhold, samt en såkalt amerikansk lederstil, med kommandoer og trusler om hjemsendelse, hadde utviklet seg på plattformen.

Krav om røykefrihet på Statfjord. - Klart jeg røyker hvor jeg vil

Samlingskonsulent Jan R. Johansen og konservator Jone Johnsen fra Norsk Oljemuseum på vei over gangbroen fra Polymariner til Statfjord A.
Foto: Ukjent

For over 1200 mann på arbeid på Statfjord A, var det ikke mer enn ti toaletter ute i produksjonsområdet, og til alt overmål hadde ledelsen skåret vekk halve døren for å få en slutt på ulovlige røykepauser på do. De norske arbeiderne så på dette som utidige kontrolltiltak. Selv om det var forbudt, var det ikke uvanlig at arbeidene snek seg inn på toalettet for å ta seg en røyk. På toalettet sto det både askebeget og røyking forbudt skilt.² Det var heller ingen drikkefontener på arbeidsstedet. Vaskene på toalettene var eneste mulighet til å slukke tørsten mellom matpausene. I tillegg var flere av arbeiderne frustrert over sikkerheten på arbeidsplassen.

Masker eller hansker til bruk ved håndtering av kjemikalier var stort sett umulig å oppdrive. Stillas var ikke noe alle hadde tilgang til, ofte ble det lagt H-bjelker over store høyder som arbeiderne måtte balansere på.³

Det nærmet seg boring på plattformen og det skulle innføres røykeforbud på dekk – uten at det var installert sikre røykerom.⁴ På et møte i mai samme år hadde ledelsen informerte om det kommende røykeforbudet ute på dekk på Statfjord A. Verneombudene var innforstått med og aksepterte forbudet, men de stilte krav om alternative røykeplasser. Ansatte i Loffland som arbeidet med å klargjøre for boring, hadde allerede fått røykekonteinere, og Mobilansatte og ledelsen for Brownaker og Brown & Root kunne røyke i boligblokken.

Torsdag 3. august ble det overbrakt en muntlig beskjed til hovedverneombud om at røykeforbudet nå ville iverksettes. Saken ble behandlet på tillitsmannsmøte for ansatte i Brownaker. Igjen ble kravet om sikre røykerom lagt fram for ledelsen. Som en midlertidig løsning foreslo verneombudene at arbeidere kunne gå over gangbroene til boligplattformene for å ta seg en røyk og noe å drikke. Men lørdag 5. august ble det hengt opp en plakate på gangbroen mellom Statfjord A og flotellet Polymariner, hvor det ble gjort klart at røyking i arbeidstiden på boligplattformene ville bli møtt med disiplinære forføyninger – advarsler eller hjemsendelse.

Plakaten ble hengt opp uten arbeidernes eller de tillitsvalgts kjennskap:

«Røyking på Poly Mariner. Fra og med søndag 6. august er det ikke tillatt å gå over gangveien til Poly Mariner for å ta seg en røyk. Overtredelse av dette forbudet vil dessverre få disiplinære følger.

Røyking på Poly Mariner er fortsatt tillatt som vanlig i kaffepausene og lunch-pausen.

Røyking på Statfjord A er bare tillatt i PLQ (boligblokken). Røyking i andre områder gir øyeblikkelig hjemsendelse.

Beklager disse strenge regler.

Tor Fjelldal, Brownaker Supervisor»

Plakaten provoserte arbeiderne. Den vitnet om «amerikanske metoder», om arroganse og mangel på respekt for arbeiderne, deres tillitsvalgte og verneombudene. I arbeidsmiljøloven kom det klart fram i paragraf 70 og 72 at et nytt arbeidsreglement ikke kunne vedtas uten de tillitsvalgtes godkjenning. Et nytt arbeidsreglement var kun gyldig hvis det ble istandbrakt på lovlig måte. I dette tilfelle var ikke de tillitsvalgte engang informert om de nye retningslinjene.⁵

Samme kveld samlet arbeiderne seg til et allmøte i kinosalen på det andre flotellet tilknyttet Statfjord A, Nortrym. Møtelokalet var fylt til randen. Til møteleder ble formannen i arbeidsmiljøutvalget, Kjell Monsen valgt, mens Arnstein Hølmebakk var referent. Det ble gjort et vedtak med et overveldende flertall – mot en stemme: «Allmannamøte

*Ruskevær på Statfjord A.
Foto: Leif Berg/
Statoil*

*En pust i bakken på
radiatorrommet.*

Foto: Odd Noreger

for dagskiftet (PM & NT) har vedtatt at vi står på retten til å ta en røyk i arbeidstiden, og vi vil fortsatt bruke denne retten ved å gå til de plassene der røyking er tillatt. Vi godtar ingen trusler om hjemsendelse eller advarsler i forbindelse med retten til å ta «fem minutter og en røyk» i arbeidstiden, og vi forlanger at den oppsatte plakaten om dette blir trukket tilbake innen klokken 16.00 søndag 6.8. I motsatt fall vil arbeidet for dagskiftet opphøre fra kl. 16.00 og inntil dette skjer. Vi understreker at dette ikke har noen ting med overholdelse av røykeforbudet på Statfjord A å gjøre.»⁶ Det ble også vedtatt at kravene om bedre toalettforhold, renhold og tilgang til drikkevann skulle legges fram for ledelsen. Søndag morgen ble det avholdt et allmøte for nattskiftet som enstemmig vedtok å slutte seg til vedtaket fra dagskiftet.

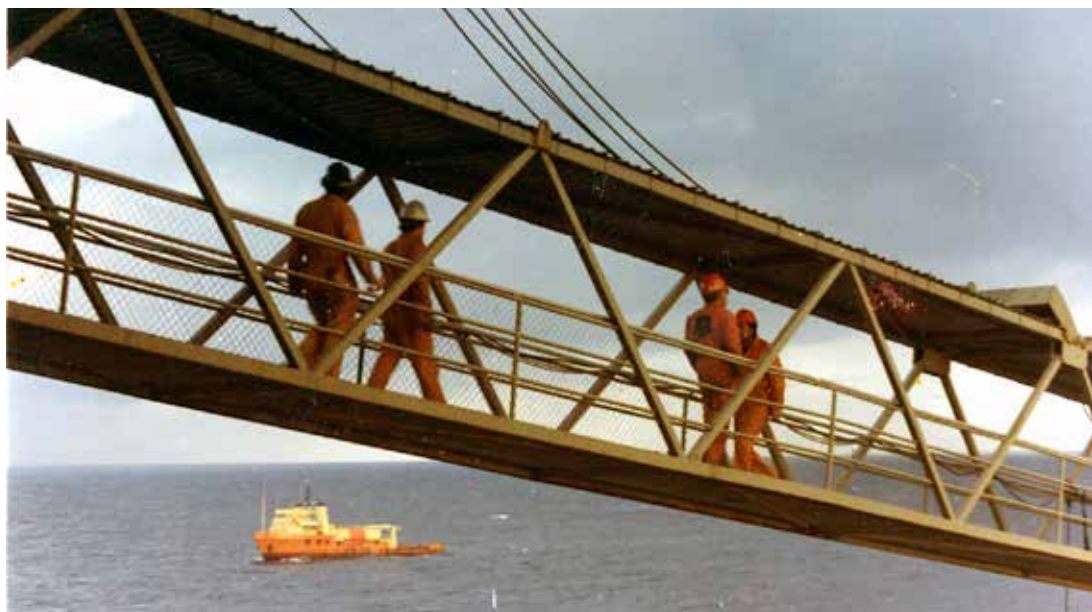
Den påfølgende dagen, 6. august, hang plakaten der fortsatt og klokken fire på ettermiddagen var streiken et faktum. Det ble fra da gjennomført daglige streikemøter, med en nærmest elektrisk stemning. Mellom 700 og 1000 arbeidere deltok. 700 av dem var streikende fra Brownaker og resten var sympatiserende «fremmedarbeidere» som var ansatt direkte av Brown & Root.

Hovedkravene fra de streikende var at plakatene skulle ned og de skulle ha garantier for at det ikke ble gjennomført represalier mot noen av de streikende. Sakene angående sanitærforhold, drikkevann og sikkerhet skulle diskuteres i ettertid.

Streiken ble definert som ulovlig av både Brownaker, Mobil, Statoil, LO og de Aker-ansattes tillitsmenn på land. De streikende så annerledes på det og mente at Brownaker hadde opptrådt i strid med arbeidsmiljølovens paragraf 70 og 72, og at streiken derfor var lovlig.

Streikende var kompromissløse. De nektet å forholde seg til sine tillitsvalgte etter som de tok avstand fra streiken. Det fantes ikke et eget tillitsmannsapparat offshore.

Etter fem dager reiste ni tillitsmenn i Akergruppen ut til Statfjord, med fellestillitsmann John Sakseide i spissen. Han ønsket medlemmenes godkjennelse til å snakke med Brownaker. Aksjonskomiteen avviste dette kontant. All kommunikasjon mellom ledelsen i Brownaker og de strei-

kende skulle gå gjennom streikekomiteen og bare forhandlinger mellom streikekomiteen og ledelsen ble akseptert.⁷ Sakseide oppfordret også om å avholde sær møter med de respektive klubbformenn, men ble igjen nektet av aksjonskomiteen. I stedet stengte «forhandlingsdelegasjonen» fra land seg inne i kinosalen da de oppdaget at ingen fulgte deres oppfordring.⁸ De streikende nektet å forholde seg til sine tillitsvalgte, og et brudd mellom de organiserte offshore og tillitsmannsapparatet på land ble tydelig. De tillitsvalgte fra Aker måtte reise hjem med uforrettet sak.

To dager etter at de tillitsvalgte måtte returnere tomhendte fra Statfjord A, ble streiken avsluttet. Arbeidsmiljøutvalget har gitt de streikende garantier for de sentrale punkt i sine krav – at plakaten skulle ned og det ikke skulle gjennomføres represalier mot noen av de streikende. Arbeiderne på Statfjord A ble bevilget ekstra røykepause – eller drikkepause for dem som ikke røykte. Forhandlinger mellom tillitsmannsapparatet og Brownaker om de andre kravene arbeiderne stilte, kunne nå begynne.

Det ble i etterkant av streiken ikke dokumentert represalier, men bare to av trettien fra aksjonskomiteen kom ut på plattformen igjen. De andre ble demobilisert. De fikk beholde jobben på verkstedene hvor de var ansatt, men fikk ikke ny utreisettillatelse. En av de to som kom ut var Arnstein Hølmebakk, referent i og medlem av streikekomiteen. Han fikk en tur til, selv om Nyland Verksted i Oslo, hvor han var ansatt, ikke ønsket det.⁹

Arnstein Hølmebakk ble titulert «Streikegeneral» i flere aviser både under og etter streiken og omtalt som både ekstremist og rabiater AKP-ml'er. Det var en gjengs oppfatning at han var initiativtaker til streiken

*Trafikk på gangbroen mellom Statfjord A og flotellet Polymariner.
Foto: Odd Noreger*

Avisfaksimile.
Rogalands Avis 11.
august 1978.

Streikegeneralen er kjent som en «ualmennelig radikal mann».

Politiske ekstremister bak Statfjord-streiken?

Overordnede i selskaper innen Akergruppen, tillitsmenn og arbeidskamerater av streikegeneralen på Statfjord-feltet hevder bestemt overfor Rogalands Avis at det er politiske ekstremister som står bak Statfjord-streiken.

Det sies at streikegeneralen, Arnstein Hølmebakk aldri har lagt skjul på sin politiske holdning

på Nyland Verksted i Oslo der han jobber til vanlig for Akergruppen.

Jeg synes ikke det er interessant å spørre om min politiske holdning, sier Hølmebakk til Rogalands Avis og benekter at han har noen partipolitisk tilknytning og blir brukt i et større politisk spill.

Dette er ingen politisk streik, sier han.

SISTE SIDE

og at han ønsket å gjøre streiken politisk. Hølmebakk selv avviste dette, han var hverken medlem av noe parti eller ønsket en politisering av streiken.

Nyland Verksted nektet ham å reise ut igjen. De begrunnet avgjørelsen med at Hølmebakk stilte seg i spissen for en ulovlig streik.

Arbeiderne på Statfjord truet med ny streik hvis ikke Hølmebakk fikk utreisetillatelse. Det ble holdt allmøte på Statfjord 6. september, hvor det ble vedtatt at de foreløpig skulle holde seg i ro, men at det var full enighet om at Hølmebakk skulle ut igjen og at uthaling av saken ikke ville bli tolerert.¹⁰ Enden på historien ble at Hølmebakk fikk reisetillatelse – men det ble med en tur.

Streiken fikk mye oppmerksomhet i media. Et gjennomgående trekk var at ledelsen i Brownaker og tillitsmannsapparatet på land fikk mest

Avisfaksimile.
Rogalands Avis 26.
august 1978

REPORTASJE

Tobakksrøyk uten ild løser røykeproblemet i Nordsjøen

Foto: Lene Chr. Sævi
Tegninger: Arne Gunn

VENTIL
SIGARETTMUNNSETYKKE MED SKRUGANG
OLJEARBEIDER

AKERSHUS 19. AUGUST 1978

REPORTASJE

AKERSHUS 19. AUGUST 1978

spalteplass, særlig de første dagene. Streiken ble fremstilt som unødvendig og uforståelig. «En skrulle streik» sto det å lese på lederplass i Stavanger Aftenblad, mens Dagbladet henviste til at «AKP lammer Statfjord A» med referanse til Arnstein Hølmebakk sitt antatte medlemskap i AKP-ml. Arbeiderne på Statfjord A ble stadig framstilt som om de var imot røykeforbudet og ikke brydde seg om sikkerheten, mens de streikende selv understreket gang på gang at de ga røykerestriksjonene sin fulle støtte, men ville ha sikre røykerom. Bergens Tidende skilte seg ut fra resten av pressen, ved tidlig også å framstille de streikenes sak. I tillegg kritiserte avisen Statoil og Mobil for ikke å slippe pressen til på plattformen. De mente det var uhørt og ikke la pressen, på eget grunnlag, få dannet seg et bilde av hva som skjedde. Statoil forsvarte seg med at «hvis vi [Statoil] gjennom et presseoppbud på plattformen i den kritiske situasjonen hadde bidratt til å låse standpunktene og dermed vanskeliggjøre en løsning, ville vi virkelig opptrådt ansvarsløst».¹¹

Streiken hadde ført til gjennomslag for viktige prinsipper og hadde demonstrert at arbeiderne kjente sine rettigheter og kunne sette makt bak kravene. Seieren inspirerte andre grupper til også å hevde sin rett.

Utlendinger, fagforening og streik

Ikke mange ukene etter at røykestreiken var avsluttet, startet en ny storstreik. Utlendinger ansatt på andre kontrakter og av andre firma markerte sin misnøye med dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn sine norske kollegaer. I 1978, mens plattformen ble bygget ferdig og klargjort på feltet, var hele 25 prosent av arbeidsstokken utlendinger og minst 26 nasjoner var representert. 37 prosent av utlendingene var såkalt latin-

*Avisfaksimile:
Klassekampen 19.
oktober 1978.*

HOS FREMMED-ARBEIDERNE PÅ STATFJORD A

Hier bor fremmedarbeiderne på Statfjord A, isolert fra de norske arbeiderne, og fra de meksikanske arbeiderne som blir flyttet inn til streikebryterarbeid. (Foto: Arbeiderkorrespondent)

**- 30% skatt til Norge -
HVA FÅR VI IGJEN?**

— Brown & Root oppfører seg som Texas-boys som tror de kan behandle oss som kveg. Slik falt ordra fra noen av de streikende arbeiderne på Statfjord A til Klassekampens arbeiderkorrespondent. På midtsidene i dag bringer vi intervjuer med streikelederne og andre arbeidere. De forteller bl.a. at de betaler 30 prosent skatt til Norge uten å nyte de rettigheter de har krav på. I stedet engasjerer Oljedirektoratet seg direkte i bestrebelsene for å knekke streiken. Men kampviljen er ikke knekt.

MIDTSIDENE

ske. Av dem var halvparten spanjoler, en tredjedel mexicanere og resten portugisere. De var ansatt i det amerikanske entreprenørselskapet Brown & Root.¹²

I tillegg til at de generelle arbeidsvilkårene lå langt under det de norske arbeiderne hadde, hadde de latinske arbeiderne ikke reell organisasjonsfrihet og de nøt ikke godt av norske trygde- og forsikringsordninger. Reisen mellom arbeidssted og hjemsted måtte de betale selv. Når de ble ansatt, måtte de signere to kontrakter; en arbeidskontrakt med et av Brown & Root sine datterselskap og en innmelding i selskapets husforening Offshore Employees Organisation, OEO. Denne husforeningen ble styrt av Brown & Root og selskapet utnevnte selv de ansattes representanter. Det var i første rekke engelskmenn som fikk den rollen. Medlemmene som var tvangsrekruttert, måtte betale kontingent som automatisk ble trukket fra lønnen, det ble aldri holdt medlemsmøter, det ble ikke gitt ut medlemsblad eller annen informasjon og medlemmene fikk heller ingen medlemskapsbevis. Til overmål ble arbeiderne oppfordret til å signere en erklæring om at de ikke ønsket å benytte seg av norsk arbeidslovgivning. Uten underskrift var sannsynligheten stor for suspensjon eller oppsigelse.

Utover 1978 bredte misnøyen med arbeidsforholdene seg. Det kulminerte i august dette året da flere av arbeiderne ble sagt opp med begrunnelse at de hadde jobbet over tillatt arbeidskvote. Etter at arbeidsmiljøloven trådte i kraft i november 1977 ble det forbudt for en arbeidstaker i Nordsjøen å arbeide mer enn 1733 timer i året. Flere av de latinerne arbeiderne hadde oppnådd dette timeantallet på bare åtte måneder. Oppsigelsesfristen var meget kort, under en måned i følge oppsigelsesbrevet.¹³ Dette var ikke et problem for norske arbeidere som hadde en annen turnusordning, og ikke kom over den lovbestemt arbeidskvote.

I oppsigelsesbrevene ble arbeiderne bedt om å henvende seg til firmaets personalavdeling i Rotterdam dersom man mente oppsigelsen var usaklig. Oljedirektoratet (OD) støttet Brown & Root i at oppsigelsene ikke var i strid med norsk lov, men at arbeiderne heller burde være glade for at de ikke ble utnyttet.

Sommeren 1977 startet den nyetablerte fagforeningen NOPEF et arbeid med å rekruttere spansktalende arbeidere i Nordsjøen. Over 40 utlendinger fra Statfjord meldte seg inn. NOPEF fikk etter hvert til en kontrollavtale med Brown & Root. Det betydde at NOPEF skulle kontrollere at utenlandske arbeidere fikk de samme lønns- og arbeidsvilkår som norske arbeidere. De skulle betale 90 prosent av vanlig kontingent og det var den utenlandske arbeidsgiveren som var ansvarlig for betalingen. I tillegg måtte fagforeningen utforme en liste over hvem det var betalt kontingent for.¹⁴

I september kom NOPEF og Brown & Root fram til en avtale som fastslo at de utlendingene som hadde arbeidet over de 1733 timene regelverket åpnet for, skulle få beholde jobben. De skulle få fortsette rotasjonssystemet ut året, selv om det innebar et brudd på arbeidsmiljølovens bestemmelse for arbeidstid. Arbeidsmiljølovens § 46-8 åpnet for at fagforeningene kunne innstille til avtaler om lengre arbeidstid. Avtalen skulle bare gjelde ut året. For neste kalenderår – 1979 – måtte arbeidet fordeles ut over hele året. Fagforeningen var normalt skeptisk til å utvide arbeidskvoten, men mente at i dette tilfellet hadde OD mye av skylden for situasjonen som hadde oppstått gjennom deres godkjenning av rotasjonsordningen til utlendingene.¹⁵ Avtalen dempet ikke misnøyen på Statfjord. Det var fortsatt klager på oppsigelser, forskjellsbehandling, uklare skatteforhold og tvangsmedlemskapet i OEO.¹⁶

23. september 1978 ble det holdt et møte mellom representanter fra Brown & Root og de spanske arbeiderne. Kravene – de senere streikekravene – ble lagt fram. Brown & Root ga ikke etter og fikk i tillegg passiv støtte fra «de tillitsvalgte» i OEO.¹⁷ Dagen etter gikk 120 spanske, portugisiske og latinamerikanske konstruksjonsarbeidere med NOPEF-medlemskap til streik på Statfjord.

På Ekofisk og Eldfisk ble det organisert støtteaksjoner. Disse ble avsluttet etter få dager da Brown & Root og OEO ble enige om en avtale som tilfredsstilte mange av kravene. Streikende på Statfjord ville ikke godkjenne OEO som fagforening og fikk dermed ikke avtale med Brown & Root.

Brown & Root reagerte som ventet. De erklærte streiken som ulovlig og ville ikke ta stilling til eller forhandle med de streikende før de gikk tilbake til arbeidet. Streiken var en ad hoc aksjon og kom overraskende på NOPEF. Også fagforeningen erklærte streiken ulovlig og oppfordret de streikende til å gjenoppta arbeide for å komme i forhandlingsposisjon.

I motsetning til den såkalte røykestreiken et par måneder tidligere hvor de spansktaende arbeiderne hadde gitt sin fulle støtte til de streikende fra Brownaker, fikk de samme spansktaende ikke støtte fra nordmennene i sin kamp. De streikende ble snarere mer isolert. De holdt seg på flotellet Polymariner og gangbroene mellom flotellet og Statfjord A ble vokter av securitasvakter.

Flere lands ambassader forsøkte å mekle i konflikten, men uten resultat.

Brown & Root forholdt seg lenge passive. Først etter at streiken hadde pågått i over tre uker tok selskapet et initiativ. De mente at de streikenes opphold på plattformen utover arbeidsperioden på 28 dager var ulovlig. I dette synet fikk de full støtte fra OD. Brown & Root sendte ut et klart ultimatum: «Gå på jobb eller ut av Nordsjøen».¹⁸ Selskapet hadde fått andre spansktaende som ventet i Bergen på utreise, til å underskrive erklæring om at de ikke ville delta i streiken når de kom ut.¹⁹

Avisfaksimile:
Dagbladet 21. oktober
1978.

Søndag 21. oktober, tidlig på morgenen, oppsøkte politiet streikelederne på deres lugarer med beskjed om at de skulle forlate plattformen med ventende helikopter. Åtte politifolk fra Stavanger Politikammer var ankommet Statfjord A, bevæpnet med køller og gasspistoler. Det hadde ikke vært konkrete episoder som utløste politiaksjonen. Samtidig ble telefonforbindelsen til land blokkert for de streikende og de ble nektet ferdsel mellom de to flotellene.

Samme dag som politiet forberedte seg på å reise til Statfjord A, engasjerte de streikenes høyesterettsadvokat Håkon Helle til å ta seg av de rettslige forhold som berørte saken. Helle reiste straks ut på plattformen. Han var uenig i at streiken var ulovlig: «Etter det jeg kan se, foreligger det ingen lovlig tariffavtale for de utenlandske arbeiderne, og da har de heller ingen fredsplikt. De omfattes heller ikke av NOPEF's avtaler,» sa Helle til media. Han mente videre at Mobil som operatør ikke kunne sette arbeiderne i land så lenge streiken var lovlig.²⁰

Ledelsen i Brown & Root var nå villig til å gå i forhandlinger. Partene kom til enighet og streiken ble avblåst. Da hadde konflikten vart i fem uker. De utenlandske arbeiderne fikk en forståelse av at kravene deres ble innfridd og de så på avtalen som en stor seier. Brown & Root hadde innrømmet de streikenes krav om 60-dagers lønn etter oppsigelse, nedtrapping etter ansienhet og full organisasjonsfrihet. I praksis betydde det at OEO enten ville opphøre eller bli en medlemsstyrt forening. Brown & Root ga også garantier for at de ikke skulle gjennom-

21/10-78

Ultimatum på Statfjord A:

«Gå på jobb eller ut av Nordsjøen»

H. Helle

AV OLE TORP

BERGEN
Et møte på Statfjord A-plattformen i dag er tydeligvis siste sjansen de 80 streikende spanske og portugisiske arbeiderne har til å tilbake til arbeidet. Etter snart fire ukers streik betrakter det amerikanske entreprenørselskapet Brown and Root arbeiderne som et irriterende hår i suppa, og har gitt klar beskjed: enten tilbake på jobb, eller så ut av Nordsjøen — for godt. Norsk fagbevegelse raser over framgangsmåten, men har ingen reaksjonsmetoder til rådighet.

Tridere fra det amerikanske selskapet ble ikke tatt alvorlig i går. Ingen av de streikende arbeiderne ventte tilbake til arbeidet i dag såklart de for annen gang møtte representanter for den spanske arbeidsledelsen ute på fløtet.

Brown and Root, levertømrer i Stavanger, Ron Henderson, sier til Dagbladet:

— Fører ikke dette møtet fram, gir det oss ikke mange alternativer. De streikende har fått alle sjanser. Vi har gått med på alle møter de har forlangt.

— Betyr det at de 80 blir satt i land dersom møtet ikke fører til noen løsning?

— Det må du spørre meg om når møtet er slutt. Men som sagt: De streikende har fått alle rimelige sjanser, sier Ron Henderson.

Brown and Root uttaler trusel om landstasjon og krav om betaling for land og luft i den tiden de spanske og portugisiske arbeiderne har holdt seg på plattformen. Polytømrer er blitt møtt med irritasjon innen norsk fagbevegelse, selv om LOs juridiske kontor i går sto fast at det er skapt rettslig presedens for at arbeidstakere som er i ulovlig streik der det eksisterer en tariffavtale, kan sies opp. LO-tidstene viser til Høymønstre-saken, som gikk helt til Høyesterett.

Likvel sier John Bakken, kasserer i LO-forbundet NOPEF, til Dagbladet:

— Det hadde Brown and Root hatt lov til i denne saken er framgangsmåten vi er sikker på å bestrøme for norsk fagbevegelse har som viktigste prinsipp at vi ikke møter et utvalg med et ulovlig utvalg.

— Betyr det da at norsk fagbevegelse står fullstendig hjelpeløs?

— Det er noe vi kan gjøre i denne konkrete saken, er å gjøre det helt klart overfor arbeidsgiveren at det finnes ett sett spilleregler, og de må følges.

— NOPEF har tidligere sagt at Statfjord A-streiken er en lovlig aksjon?

— Ja, og Brown and Root reaksjonsmetode er ikke lovlig ifølge norsk lov. Likvel synes vi at det er meget betenkelig hvis det skulle bli vanlig at man kan si opp større grupper arbeidstakere uten å få noen prøvet for Arbeidsretten på forhånd. Vi er enda mer overrasket over at arbeidsgiveren i ett så ulovlig sakk som den foreliggende ikke knytter seg med fagbevegelsen på forhånd. I det konkrete sakk må vi bare konstatere at det ikke finnes mulighet for mottrekk eller kasseringer.

— Ut fra de signaler vi har oppfattet i denne saken, ser vi meget alvorlig på hva som kan komme til å skje i Nordsjøen dersom de streikende ikke etter og etter de krav Brown and Root har framsett. Vi har indertid opplyst våre fylgjelister overfor arbeidstakerne i denne saken, og utvalget ligger nå hos de streikende, etter som de har ønsket vår hjelp. Jeg ser ingen grunn til at vi nå skal ta ny kontakt med dem, slutter John Bakken.

Streiken på Statfjord

NULL RESULTAT til 40 mill. kr.

STAVANGER (VG) — Var hele Statfjord-streiken blant de utenlandske arbeiderne en misforståelse? Ifølge arbeidsgiveren Brown & Root var resultatet av en månedens arbeidsnedleggelse praktisk talt bare en stadfæstelse av tidligere inngåtte avtaler.

— Om vi tar for oss punkt for punkt kravene, og ser på protokollen som ble oppnådd, viser det seg at det slett ikke var noen «stor seier» for de streikende.

Meisteparten av protokollen berører forhold som vi tidligere har oppnådd enighet med våre tariffmotparter om, sier advokat Heige Hervik i Brown & Root.

Føreløpige overlag viser at den fire uker lange streiken kostet minst 400 millioner kroner. Den arbeidsnedleggelsen bygde på misforståelser og problemer med å forstå de avtaler som allerede var inngått, slik Brown & Root bereder overfor VG, var streiken trolig en av de mest kostbare misforståelser i norsk arbeidsliv.

— Det er ikke riktig at Brown & Root ikke har praktisert organisasjonsfrihet for sine ansatte. Vi er medlem av NAF, og i tariffavtalen fra februar 1977 godkjenner Hovedavtalen som bindende. Der står organisasjonsfriheten i de første paragrafene, sier Heige Hervik.

Han sier at den såkalte Rotterdam-kontrakten som utendringene underskriver når de blir ansatt, blir salt ut av kraft for de punkter som dekkes av tariffavtalen når de arbeider på norsk sokkel.

I Rotterdam-kontrakten heter det viktigst at de ansatte må være medlemmer av Brown & Roots egen personalforsikring (OEO). Men ifølge Hervik står de fritt som de vil slutte seg til OEO på norsk område.

Bonus

Melder de seg ut, må de li-

Advokat Heige Hervik sier videre at kravet om 60-dagers bonus ved oppsigelse ble godkjent tre uker før Statfjord-streiken ble avslått etter forhandlinger med OEO. Det var bakgrunnen for at de sympatiserende Klattak-arbeiderne gikk tilbake til arbeidet etter tre ukers streik.

Kravet om feriepenges bygges ifølge Hervik på en misforståelse, fordi Brown & Root halvannet år før streiken gikk med på dette.

Spørsmålene om nattlegg og overtidstillegg gikk de streikende med på å skulle bringes inn for frivillig voldgift. Brown & Root foreslo dette lenge før streiken ble avslått. Også spørsmålet om betaling under streiken skal inn for voldgift. Men det har ennå ikke skjedd at streikende har fått betaling for å streike i Norge. Kravet om å få tilbakebetalt skatt ble oppgjitt. De

— De streikende oppnådde lønner på norsk nivå halvannet år før de gikk ut i kon-

flikt på samme sak. Nevder advokat Heige Hervik i Brown & Root.

— Vi mener at denne opp-

*Avisfaksimile: VG
1978.*

føre represalier mot de streikende. Dette står i forhandlingsprotokollen fra 23. oktober 1978. Den største seieren var kanskje at de hadde fått det verdensomspennende selskapet Brown & Root til forhandlinger før streiken ble avslått.

Ingen av de streikende kom noen gang tilbake til Statfjord A, og det mangler oversikt over hva som skjedde med dem. Flere ble «demobilisert» eller flyttet over til britisk sokkel.²¹ Brown & Root mente de ikke hadde innrømmet noe gjennom avtalen. Alle krav som ble innfridd, var innfridd før forhandlingene startet.

Siste ord var likevel ikke sagt. Saken skulle behandles i retten. I følge avtalen skulle de økonomiske kravene gå til frivillig voldgift, selv om arbeiderne oppfattet at det i prinsippet var enighet om både natt- og overtidstillegg. Voldgiftsdommen falt 30. januar året etter. Alle krav ble avvist. Det framkom riktignok mye kritikk av Brown & Root og OEO i domspremissene, og saken ble avgjort under tvil. Voldgiftsretten skulle ta stilling til om Brown & Root sin husforening OEO kunne betraktes som en vanlig fagforening, og om avtalen mellom partene kunne betraktes som en godkjent tariffavtale. Retten kunne riktignok ikke se at OEO var en fagforening etter norske tradisjoner. Den var dannet under medvirkning fra bedriften, og arbeidstakernes innflytelse var dermed sparsommelig. Arbeidstakerne var ikke behørig orientert om sine rettigheter, og de var i tillegg nærmest tvangsinnmeldt for å få lov til å jobbe for Brown & Root. Likevel konkluderte voldgiftsretten med at det eksisterte en normal tariffavtale mellom partene. Konklusjonen kom på bakgrunn

av at bedriften hadde sagt at de ikke skulle legge hinder i veien for at arbeiderne fritt kunne slutte seg til en annen fagforening. En viktig seier var at de latinske arbeiderne hadde klart å bryte med OEO. Retten konkluderte på denne bakgrunn med at streiken måtte regnes som ulovlig.

Med kravet om overtid- og nattskifttillegg gikk det ikke bedre. Retten innrømmet at norske Brownakerarbeidere hadde andre og bedre rettigheter, og at utlendinger i prinsippet burde ha de samme. Men, konkluderer retten med, det ville lage problemer. Andre arbeidere ville komme med tilsvarende krav om de streikende skulle få gjennomslag. Dette måtte i så fall imøtekommes, ellers ville det oppstå uheldige skiller mellom folk som gjorde samme arbeid. Kravet fra de streikende ble dermed avvist. Kravet om lønn under streiken ble kontant avvist. Konklusjonen ble at kravene fra streikekomiteen for de spanske arbeiderne ikke ble tatt til følge.

Disse streikene var bare to i en rekke streiker, streikevarsler og politiske markeringer de første årene på Statfjord. I årene som fulgte minsket ikke kampviljen, men kravene endret seg. Utover 1980-tallet var aksjoner var i større grad enn tidligere rene lønnskamper. Fagforeningene ble bedre organisert og ut over tiåret utviklet det seg et effektivt samarbeid mellom arbeidsgiverne, noe som preget maktforholdet mellom arbeidstakerne og arbeidsgiverne.

Det er skrevet mer om streikene og konfliktene på Statfjord-feltet på nettstedet for Kulturminne Statfjord. www.kulturminne-statfjord.no

Noter

- ¹ Rasmussen, Hilde (red.), Arbeidskonflikter i Norsk Oljevirksomhet. *Rapport Rogalandforskning 73/89*.
- ² Halvorsen, Ø.M., *Streiken på Statfjord A*. Oslo, 1978:36
- ³ Samtale med Arnstein Hølmebakk og Wiggo Larsen i Oslo, med Trude Meland, Norsk Oljemuseum. Oslo, 15. mai 2010.
- ⁴ Intervju med Svein Jørpeland, av Trude Meland, Norsk Oljemuseum. Stavanger, 2010.
- ⁵ Arbeidsmiljøloven-aml.(opphevet)LOV-1977-02-04-4§70. Fastsettelse av arbeidsreglement: Ved virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan arbeidsgiveren og arbeidstakernes tillitsvalgte fastsette arbeidsreglement ved skriftlig avtale. Er avtalen bindende for et flertall av arbeidstakerne, kan arbeidsgiveren gjøre reglementet gjeldende for alle arbeidstakere innenfor arbeidsområder avtalen gjelder for. §72. Arbeidsreglementets gyldighet. Arbeidsreglementet er bare gyldig når det er istandbrakt på lovlig måte og når det ikke inneholder bestemmelser som strider mot loven.
- ⁶ Arkiv 2010.004 NOM. Referat fra allmøte for dagskift, lørdag 5.8 kl. 19:30 i kinosalen på Nortrym.
- ⁷ Smith-Solbakken, Marie, *Oljearbeiderkulturen. Historien om cowboyer og rebeller*. Trondheim 1997
- ⁸ Det fortelles at et medlem av streikekomiteen, av ren nysgjerrighet, falt for fristelsen til å gløtte på døren til kinosalen for å se hvordan de hadde det der inne, sittende alene med seg selv og uten tilhørere. Da kom en av klubbformennene til og smalt døren igjen og låste den. Delegasjonen ble sittende inne i kinosalen til de «trygt» kunne gå om bord i helikopteret og returnere til Flesland.
- ⁹ Samtale med Arnstein Hølmebakk og Wiggo Larsen.
- ¹⁰ Arkiv 2010.004 NOM. Telex til verkstedene på land fra arbeiderne på Statfjord A, datert 7. september 1978.
- ¹¹ Bergens Tidende. 17. august 1978. «Mangelfull» informasjon?
- ¹² Brown & Root var et multinasjonalt entreprenørselskap, eid av Halliburton Company, med hovedkontor i Houston og underavdelinger over store deler av verden. Brown & Root hadde flere datterselskap rundt om i verden i tillegg til selskaper som hadde som eneste oppgave å skaffe billig arbeidskraft som de leide ut til andre Brown & Root firma. Selskapet etablerte seg i Norge allerede i begynnelsen av 1970 for å være med på utbyggingen av Ekofisk, og var etter hvert representert med flere selskap; Brown & Root Nederlandske Antillene (NV), Brown & Root Norge og sist gjennom Brownaker. Ryggvik, Helge og Smith-Solbakken, Marie; *Norsk oljehistorie. Blod, svette og olje*. Oslo 1997:111
- ¹³ Bergens Tidende. 18. august 1978. *Spanjoler oppsagt på Statfjord A*.
- ¹⁴ Johansen, Terje, *Kampen om arbeideren. NOPEFs historie*. Stavanger 2009: 113. Det fantes en protokoll som åpnet for at fagforeningen kunne inngå såkalt kontrollavtale i utenlandske bedrifter som hadde oppdrag i Norge. Fagforeningene LO og Arbeidsgiverforeningen NAF skulle kontrollere at utenlandske arbeidstakere fikk de samme lønns- og arbeidsvilkår som norske. NOPEF krevde tariffavtale for utlendingene i Eumech Div. Norway, Brown & Root Ltd. Men problemet var at selskapet ikke var medlem i NAF. Av Brown & Root ble NOPEF sett på som en gjeng korrupte banditter som prøvde å få kontroll over arbeiderne og bedriften.
- ¹⁵ Dagbladet. 6. september 1978. *Hundrevis av olje-arbeidere får jobbene tilbake*.
- ¹⁶ Johansen, 2009: 114.
- ¹⁷ Asenjo, Augustin, *Norsk olje spansk svette*. Pax forlag 1979: 106
- ¹⁸ Dagbladet 21. oktober 1978.
- ¹⁹ Stavanger Aftenblad. 21. oktober 1978. *600,- dagen på Statfjord A*.
- ²⁰ Dagbladet Sørlandet. 23. oktober 1978. *De streikende forlot ikke Statfjord A*.
- ²¹ Helge Godø. *Plattformbygging til havs*. Rogalandforskning rapport. Nr. S 5 -1980: 203